

KRIMINOLOGIYA VA JINOIY ODIL SUDLOV

ILMIY-AMALIY JURNAL

2024-yil 4-son

VOLUME 4 / ISSUE 4 / 2024
ISSUE DOI: 10.51788/TSUL.CCJ.4.4.

ISSN 2181-2179
DOI: 10.51788/TSUL.CCJ.

Crossref
Content
Registration

MUASSIS:

**TOSHKENT DAVLAT YURIDIK
UNIVERSITETI**

“Kriminologiya va jinoiy odil sudlov” ilmiy-amaliy jurnali O‘zbekiston matbuot va axborot agentligi tomonidan 2021-yil 18-martda 1160-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatidan o‘tkazilgan.

Ushbu jurnal O‘zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi bilan hamkorlikda tashkil etilgan.

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi jurnallari ro‘yxatiga kiritilgan.

Mualliflik huquqlari Toshkent davlat yuridik universitetiga tegishli. Barcha huquqlar himoyalangan. Jurnal materiallaridan foydalanish, tarqatish va ko‘paytirish muassis ruxsati bilan amalga oshiriladi.

Sotuvda kelishilgan narxda.

Nashr bo‘yicha mas‘ul:

O. Choriyev

Muharrirlar:

Y. Mahmudov, M. Sharifova,
Sh. Beknazarova, Y. Yarmolik,
E. Mustafayev

Musahhih:

S. Rasulova

Texnik muharrir:

U. Sapayev

Dizayner:

D. Rajapov

Tahririyat manzili:

100047. Toshkent shahri,
Sayilgoh ko‘chasi, 35.

Tel.: (0371) 233-66-36, 233-41-09.

Faks: (0371) 233-37-48.

Veb-sayt: www.ccj.tsul.uz

E-mail: criminologyjournal@tsul.uz

Obuna indeksi: 1386.

Nashriyot litsenziyasi

№ 174625, 29.11.2023-y.

Jurnal 24.12.2024-yilda
bosmaxonaga topshirildi.

Qog‘oz bichimi: A4.

Shartli bosma tabog‘i: 7

Adadi: 100. Buyurtma: № 157.

Bosmaxona litsenziyasi

29.11.2023 № 174626

TDYU bosmaxonasida chop etildi.

Bosmaxona manzili:

100047. Toshkent shahri,
Sayilgoh ko‘chasi, 37.

© Toshkent davlat yuridik universiteti

BOSH MUHARRIR

N. Salayev – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga qarshi kurashish kafedrası professori, yuridik fanlar doktori

BOSH MUHARRIR

S. Samadov – O‘zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi boshlig‘i v.v.b.

BOSH MUHARRIR O‘RINBOSARI

D. Bazarova – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat-protsessual huquqi kafedrası mudiri, yuridik fanlar doktori, professor

MAS‘UL MUHARRIR

A. Otajonov – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga qarshi kurashish kafedrası mudiri, yuridik fanlar doktori, professor

TAHRIR HAY‘ATI A‘ZOLARI

M. Rustambayev – O‘zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti boshlig‘i, yuridik fanlar doktori, professor

F. Raximov – O‘zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi professori, yuridik fanlar doktori

Q. Abdurasulova – Toshkent davlat yuridik universiteti professori, yuridik fanlar doktori

V. Davlyatov – yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

S. Niyozova – Toshkent davlat yuridik universiteti professori, yuridik fanlar doktori

Sh. Xaydarov – Toshkent davlat yuridik universiteti professor v.b., yuridik fanlar doktori

R. Kabulov – O‘zbekiston Respublikasi IIV akademiyasi professori, yuridik fanlar doktori

B. Umirzakov – O‘zbekiston Respublikasi IIV akademiyasi dotsenti, yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori (PhD)

A. Baratov – Toshkent davlat yuridik universiteti dotsenti, yuridik fanlar nomzodi

I. Astanov – O‘zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi professori, yuridik fanlar doktori

B. Pulatov – O‘zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi professori, yuridik fanlar doktori

**УЧРЕДИТЕЛЬ:
ТАШКЕНТСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ
ЮРИДИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ**

Правовой научно-практический журнал «Криминология и уголовное правосудие» зарегистрирован Агентством печати и информации Узбекистана 18 марта 2021 года с удостоверением № 1160.

Журнал создан при сотрудничестве с Правоохранительной академией Республики Узбекистан.

Журнал включён в перечень журналов Высшей аттестационной комиссии при Министерстве высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан.

Авторские права принадлежат Ташкентскому государственному юридическому университету. Все права защищены. Использование, распространение и воспроизведение материалов журнала осуществляется с разрешения учредителя.

Реализуется по договорной цене.

Ответственный за выпуск:
О. Чориев

Редакторы:
Й. Махмудов, М. Шарифова,
Ш. Бекназарова, Е. Ярмолик,
Э. Мустафаев

Корректор:
С. Расулова

Технический редактор:
У. Сапаев

Дизайнер:
Д. Ражапов

Адрес редакции:
100047. Город Ташкент,
улица Сайилгох, 35.

Тел.: (0371) 233-66-36, 233-41-09.

Факс: (0371) 233-37-48.

Веб-сайт: www.ccj.tsul.uz

E-mail: criminologyjournal@tsul.uz

Подписной индекс: 1386.

Издательская лицензия от
29.11.2023 г. № 174625.

Журнал передан в типографию
24.12.2024.

Формат бумаги: А4.

Усл. п. л. 7. Тираж: 100 экз.

Номер заказа: 157.

Лицензия типографии от
№ 174626, 29.11.2023.

Отпечатано в типографии
Ташкентского государственного
юридического университета.
100047, г. Ташкент, ул. Сайилгох, дом 37.

© Ташкентский государственный
юридический университет

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

Н. Салаев – доктор юридических наук, профессор кафедры уголовного права, криминологии и противодействия коррупции Ташкентского государственного юридического университета

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

С. Самадов – врио начальника Правоохранительной академии Республики Узбекистан

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА

Д. Базарова – доктор юридических наук, профессор, заведующая кафедрой уголовно-процессуального права Ташкентского государственного юридического университета

ОТВЕТСТВЕННЫЙ РЕДАКТОР

А. Отажонов – доктор юридических наук, профессор, заведующий кафедрой уголовного права, криминологии и противодействия коррупции Ташкентского государственного юридического университета

ЧЛЕНЫ РЕДКОЛЛЕГИИ

М. Рустамбаев – доктор юридических наук, профессор, начальник Университета общественной безопасности Республики Узбекистан

Ф. Рахимов – доктор юридических наук, профессор Правоохранительной академии Республики Узбекистан

К. Абдурасулова – доктор юридических наук, профессор Ташкентского государственного юридического университета

В. Давлятов – доктор философии по юридическим наукам (PhD), доцент

С. Ниёзова – доктор юридических наук, профессор Ташкентского государственного юридического университета

Ш. Хайдаров – доктор юридических наук, и.о. профессора Ташкентского государственного юридического университета

Р. Кабулов – доктор юридических наук, профессор Академии МВД Республики Узбекистан

Б. Умирзаков – доктор философии по юридическим наукам (PhD), доцент Академии МВД Республики Узбекистан

А. Баратов – кандидат юридических наук, доцент Ташкентского государственного юридического университета

И. Астанов – доктор юридических наук, профессор Правоохранительной академии Республики Узбекистан

Б. Пулатов – доктор юридических наук, профессор Правоохранительной академии Республики Узбекистан

FOUNDER

TASHKENT STATE UNIVERSITY OF LAW

"The scientific-practical journal "Criminology and Criminal Justice" was registered by the Press and Information Agency of Uzbekistan on March 18, 2021, with certificate No. 1160.

This journal was founded in cooperation with the Law Enforcement Academy of the Republic of Uzbekistan.

The journal is included in the list of journals of the Higher Attestation Commission under the Ministry of Higher Education, Science and Innovations of the Republic of Uzbekistan.

Copyright belongs to Tashkent State University of Law. All rights reserved. Use, distribution and reproduction of materials of the journal are carried out with the permission of the founder.

Agreed-upon price.

Publication Officer:

O. Choriev

Editors:

Y. Makhmudov, M. Sharifova,
Sh. Becnazarova, Y. Yarmolik, E. Mustafaev

Proofreader:

S. Rasulova

Technical editor:

U. Sapaev

Designer:

D. Rajapov

Editorial office address:

100047. Tashkent city,
Sayilgokh street, 35.

Phone: (0371) 233-66-36,
233-41-09.

Fax: (0371) 233-37-48.

Website: www.ccj.tsul.uz

E-mail: criminologyjournal@tsul.uz

Subscription index: 1386.

Publishing license

№ 174625, 29.11.2023.

The journal is submitted to the Printing house on 24.12.2024.

Paper size: A4.

Cond.p.f: 7.

Units: 100. Order: № 157.

Printing house license

№ 174626, 29.11.2023-y.

Published in the Printing house of Tashkent State University of Law.
100047. Tashkent city, Sayilgokh street, 37.

© Tashkent State University of Law

EDITOR-IN-CHIEF

N. Salayev – Professor of the Department of Criminal Law, Criminology and Anti-Corruption of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

EDITOR-IN-CHIEF

S. Samadov – Acting Head of the Law Enforcement Academy of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF

D. Bazarova – Head of the Department of Criminal and Procedural Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

EXECUTIVE EDITOR

A. Otajonov – Head of the Department of Criminal Law, Criminology and Anti-Corruption of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD

M. Rustambayev – Head of the University of Public Security of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law, Professor

F. Raximov – Professor of the Law Enforcement Academy of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law

Q. Abdurasulova – Professor of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

V. Davlyatov – Doctor of Philosophy in Law (PhD), Associate Professor

S. Niyozova – Professor of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

Sh. Khaydarov – Acting professor of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

R. Kabulov – Professor of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law

B. Umirzakov – Associate professor of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy in Law (PhD)

A. Baratov – Associate professor of Tashkent State University of Law, Candidate of Legal Sciences

I. Astanov – Professor of the Law Enforcement Academy of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law

B. Pulatov – Professor of the Law Enforcement Academy of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law

MUNDARIJA

12.00.07 – SUD HOKIMIYATI. PROKUROR NAZORATI. HUQUQNI MUHOFAZA QILISH FAOLİYATINI TASHKIL ETISH. ADVOKATURA

Sobitova Umidaxon Murod qizi

FUQAROLARNING REPRODUKTIV SALOMATLIGINI MUHOFAZA QILISH USTIDAN
PROKUROR NAZORATINI TA'MINLASH MUAMMOLARI 8

12.00.08 – JINOYAT HUQUQI. JINOYAT-IJROIYA HUQUQI

Niyozova Salomat Saparovna

JINSIY DAXLSIZLIKKA QARSHI QARATILGAN JINOYATLARDA VOYAGA
YETMAGAN JABRLANUVCHILARNING VIKTIMOLOGIK TAVSIFI18

Israilov Dilshod Shavkatovich

SOG'LIQQA QARSHI JINOYATLAR TUSHUNCHASI, MOHIYATI VA TASNIFLANISHI32

Kamalova Dildora G'ayratovna, Ibroximov Saidakbar Ilxom o'g'li

JAZONI O'TASHDAN MUDDATIDAN ILGARI SHARTLI OZOD QILISH
TUSHUNCHASI VA HUQUQIY AHAMIYATI44

12.00.12 – KORRUPSIYA MUAMMOLARI

Meliyev Xudoyor Xurramovich

DAVLAT XIZMATLARI TIZIMINI RIVOJLANTIRISH KORRUPSIYA VA
BYUROKRATIYAGA TA'SIRCHAN CHORA SIFATIDA57

Majidov Shahzod Abdixalil o'g'li

KORRUPSIYAGA OID HUQUQBUZARLIK HAQIDA XABAR BERGAN
SHAXSLARNING HUQUQLARINI BELGILASH ISTIQBOLLARI65

Oblakulov Davlat Oltinboyevich

O'ZBEK DAVLATCHILIGI TARIXIDA KORRUPSIYAGA QARSHI KURASHISH
ETYUDLARI: AMIR TEMURNING KORRUPSIYAGA QARSHI KURASHISH
SIYOSATI78

Yusupov Nodirbek Abdujalilovich

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA ISHGA QABUL QILISH JARAYONIGA
KORRUPSIYANING SALBIY TA'SIRI95

12.00.15 – KRIMINOLOGIYA

O'razaliyev Murod Qorayevich

OILADA ZO'RLIK ISHLATISH SABABLARI 105

СОДЕРЖАНИЕ

12.00.07 – СУДЕБНОЕ ВЛАСТЬ. ПРОКУРОРСКИЙ НАДЗОР. ОРГАНИЗАЦИЯ ПРАВООХРАНИТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ. АДВОКАТУРА

Собитова Умидахон Мурод кизи

ПРОБЛЕМЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПРОКУРОРСКОГО НАДЗОРА ЗА ОХРАНОЙ
РЕПРОДУКТИВНОГО ЗДОРОВЬЯ ГРАЖДАН 8

12.00.08 – УГОЛОВНОЕ ПРАВО. УГОЛОВНО-ИСПОЛНИТЕЛЬНОЕ ПРАВО

Ниёзова Саломат Сапаровна

ВИКТИМОЛОГИЧЕСКАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ
ПОТЕРПЕВШИХ В ПРЕСТУПЛЕНИЯХ ПРОТИВ ПОЛОВОЙ
НЕПРИКОСНОВЕННОСТИ18

Исраилов Дилшод Шавкатович

ПОНЯТИЕ, СУЩНОСТЬ И КЛАССИФИКАЦИЯ ПРЕСТУПЛЕНИЙ ПРОТИВ
ЗДОРОВЬЯ32

Камалова Дилдора Гайратовна, Иброхимов Саидакбар Ильхом угли

ПОНЯТИЕ И ПРАВОВОЕ ЗНАЧЕНИЕ УСЛОВНО-ДОСРОЧНОГО
ОСВОБОЖДЕНИЯ ОТ ОТБЫВАНИЯ НАКАЗАНИЯ44

12.00.12 – ПРОБЛЕМЫ КОРРУПЦИИ

Мелиев Худоёр Хуррамович

РАЗВИТИЕ СИСТЕМЫ ГОСУДАРСТВЕННЫХ УСЛУГ КАК ЭФФЕКТИВНАЯ
МЕРА ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ КОРРУПЦИИ И БЮРОКРАТИИ57

Мажидов Шахзод Абдихалил угли

ПЕРСПЕКТИВЫ УСТАНОВЛЕНИЯ ПРАВ ЛИЦ, СООБЩИВШИХ
О КОРРУПЦИОННЫХ ПРАВОНАРУШЕНИЯХ65

Облакулов Давлат Олтинбоевич

ЭТЮДЫ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ КОРРУПЦИИ В ИСТОРИИ УЗБЕКСКОЙ
ГОСУДАРСТВЕННОСТИ: АНТИКОРРУПЦИОННАЯ ПОЛИТИКА
АМИРА ТЕМУРА78

Юсупов Нодирбек Абдужалилович

НЕГАТИВНОЕ ВЛИЯНИЕ КОРРУПЦИИ НА ПРОЦЕСС ПРИЁМА
НА РАБОТУ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН95

12.00.15 – КРИМИНОЛОГИЯ

Уразалиев Мурод Кораевич

ПРИЧИНЫ СЕМЕЙНОГО НАСИЛИЯ 105

CONTENTS

12.00.07 – JUDICIAL BRANCH. PROSECUTOR'S CONTROL. ORGANIZATION OF LAW ENFORCEMENT. ADVOCACY

Sobitova Umidakhon Murod kizi

PROBLEMS OF ENSURING PUBLIC PROSECUTOR'S SUPERVISION OVER
THE PROTECTION OF REPRODUCTIVE HEALTH OF CITIZENS 8

12.00.08 – CRIMINAL LAW. CRIMINAL-EXECUTIVE LAW

Niyozova Salomat Saparovna

VICTIMOLOGICAL CHARACTERISTICS OF MINOR VICTIMS IN CRIMES
AGAINST SEXUAL INTEGRITY 18

Israilov Dilshod Shavkatovich

CONCEPT, ESSENCE AND CLASSIFICATION OF CRIMES AGAINST HEALTH 32

Kamalova Dildora Gayratovna, Ibrokhimov Saidakbar Ilkhom ugli

CONCEPT AND LEGAL SIGNIFICANCE OF PAROLE 44

12.00.12 – CORRUPTION PROBLEMS

Meliyev Khudoyor Khurramovich

DEVELOPMENT OF THE PUBLIC SERVICES SYSTEM AS AN EFFECTIVE
MEASURE TO CORRUPTION AND BUREAUCRACY 57

Majidov Shahzod Abdikhalil ugli

PROSPECTS FOR ESTABLISHING THE RIGHTS OF PERSONS WHO HAVE
REPORTED CORRUPTION OFFENSES 65

Oblakulov Davlat Oltinboyevich

ANTI-CORRUPTION STUDIES IN THE HISTORY OF UZBEK STATEHOOD:
AMIR TEMUR'S ANTI-CORRUPTION POLICY 78

Yusupov Nodirbek Abdujalilovich

THE NEGATIVE IMPACT OF CORRUPTION IN THE RECRUITMENT
PROCESS IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN 95

12.00.15 – CRIMINOLOGY

Urazaliev Murod Korayevich

CAUSES OF DOMESTIC VIOLENCE 105

Kelib tushgan / Получено / Received: 14.11.2024
Qabul qilingan / Принято / Accepted: 22.11.2024
Nashr etilgan / Опубликовано / Published: 24.12.2024

DOI: 10.51788/tsul.ccj.4.4./WAE9212

UDC: [342+338.465.4]:[328.125+35.085](045)(575.1)

DAVLAT XIZMATLARI TIZIMINI RIVOJLANTIRISH KORRUPSIYA VA BYUROKRATIYAGA TA'SIRCHAN CHORA SIFATIDA

Meliyev Xudoyor Xurramovich,
mustaqil izlanuvchi
ORCID: 0009-0003-9431-0172
e-mail: legaluz15@gmail.com

Annotatsiya. Ma'muriy tartib-taomillar, davlat xizmatlarini ko'rsatish jarayonlari, umuman, davlat va fuqarolar o'rtasidagi munosabatlar korrupsiyaga olib kelishi mumkin bo'lgan sohalaridir. O'zbekistonda korrupsiyaga qarshi kurashish bo'yicha amalga oshirilayotgan islohotlar va qabul qilingan qonunchilik hujjatlarida bu omil hisobga olingan. Ya'ni korrupsiya xavfini minimallashtirish, jarayonlarda inson omilini kamaytirishga jiddiy e'tibor qaratilmoqda. Maqolada muallif ma'muriy ish yuritishda byurokrtiyani kamaytirish orqali davlat sektorida korrupsiyaga qarshi kurashish masalalari qanday hal qilinayotganini o'rgandi. Tadqiqot davomida bu borada ortiqcha va eskirgan tartib-taomillarni qisqartirish, davlat xizmatlarini ko'rsatishni soddalashtirish bo'yicha bajarilgan ishlar ko'rib chiqildi. Davlat va aholi, biznes o'rtasidagi munosabatlarni tartibga solish bo'yicha qabul qilingan qonunlar, davlat xizmatlarini ko'rsatishni yengillashtirgan usullar, natijada tejalayotgan resurslar tahlil qilindi. Xususan, davlat xizmatlarini ko'rsatishga vakolatli organ Adliya vazirligining taqdim etilayotgan xizmatlar sifatini oshirish borasidagi ishlari alohida qayd etildi. Xulosada davlat xizmatlari ko'rsatish sohasini yanada takomillashtirishga oid takliflar berildi.

Kalit so'zlar: davlat xizmatlari, byurokratiya, korrupsiya, ma'muriy tartib-taomil, eksterritorial tamoyil, onlayn xizmat, kompozit, proaktiv xizmatlar

РАЗВИТИЕ СИСТЕМЫ ГОСУДАРСТВЕННЫХ УСЛУГ КАК ЭФФЕКТИВНАЯ МЕРА ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ КОРРУПЦИИ И БЮРОКРАТИИ

Мелиев Худоёр Хуррамович,
самостоятельный соискатель

Аннотация. Административные процедуры, процессы предоставления государственных услуг, отношения между государством и гражданами в целом являются сферами, которые могут привести к коррупции. Этот фактор был учтён в проводимых в Узбекистане реформах по борьбе с коррупцией и принятых законодательных актах. Так, серьёзное внимание уделяется минимизации риска коррупции, снижению человеческого фактора в процессах. В статье автор исследовал решение вопросов борьбы с коррупцией в государственном секторе за счёт сокращения бюрократии в административном делопроизводстве. В ходе исследования была рассмотрена проделанная в этом направлении работа по сокращению избыточных и устаревших процедур, упрощению предоставления государственных услуг. Были проанализированы принятые законы, регулирующие отношения между государством и населением, бизнесом, способы, упрощающие предоставление государственных услуг и в итоге экономящие ресурсы. В частности, была отмечена работа Министерства юстиции, органа, уполномоченного на предоставление государственных услуг, по повышению качества предоставляемых услуг. В заключение были даны предложения по дальнейшему совершенствованию сферы государственных услуг.

Ключевые слова: государственные услуги, бюрократия, коррупция, административные процедуры, экстерриториальный принцип, онлайн-сервис, составные, проактивные услуги

DEVELOPMENT OF THE PUBLIC SERVICES SYSTEM AS AN EFFECTIVE MEASURE TO CORRUPTION AND BUREAUCRACY

Meliyev Khudoyor Khurramovich,
Independent researcher

Abstract. Administrative procedures, the process of providing public services, and relations between the state and citizens in general are areas that can lead to corruption. This factor is taken into account in the reforms being implemented in Uzbekistan to combat corruption and in the legislative acts adopted. In other words, serious attention is paid to minimizing the risk of corruption and reducing the human factor in processes. In the article, the author studied how the issues of combating corruption in the public sector are being addressed by reducing bureaucracy in administrative proceedings. During the study, the work done in this regard to reduce unnecessary and outdated procedures and simplify the provision of public services was considered. The laws adopted to regulate relations between the state and the population, business, and methods that facilitated the provision of public services, as a result of which the saved resources were analyzed. In particular, the work of the Ministry of Justice, the body authorized to provide public services, to improve the quality of services provided, was noted. In the conclusion, proposals were made to further improve the provision of public services.

Keywords: public services, bureaucracy, corruption, administrative procedures, extraterritorial principle, online service, composite, proactive services

Kirish

Jahon bankining tadqiqotiga ko'ra, O'zbekistonda yirik korxonalar rahbarlari vaqtining 31 foizi, kichik korxonalar rahbarlari vaqtining 26 foizi byurokratik masalalarni hal qilish, davlat organlari hamda hokimliklar bilan munosabatlarga kirishish uchun sarflanayotgani qayd etilgan edi [1]. Vaholanki, ushbu vaqt samaraliroq tarzda, masalan, ishlab chiqarish hajmini ko'paytirish, ish samaradorligini oshirish va korxonalar tushumlarini oshirish masalalarini hal etishga sarflanishi mumkin edi.

Ekspertlarning fikriga ko'ra, dunyo bo'yicha byurokratik qoidalarga rioya etishga sarflanadigan xarajatlar jahon YIMning 17–20 foizini tashkil etadi. Bu miqdor, xususan, AQSHda YIMning 17 foizi, ya'ni 3 trln dollarga teng.

Ma'muriy tartib-taomillar, davlat xizmatlarini ko'rsatish jarayonlari, umuman davlat va fuqarolar o'rtasidagi munosabatlar potensial korrupsiyani keltirib chiqarishi mumkin bo'lgan sohalar hisoblanadi. O'zbekistonda korrupsiyaga qarshi kurash bo'yicha islohotlar va qabul qilinayotgan qonunchilik hujjatlarida ushbu omil hisobga olinmoqda, ya'ni korrupsiyaviy risklarni minimallashtirish, inson omilini kamaytirishga jiddiy e'tibor berilmoqda.

O'zbekiston Respublikasining 2017-yil 3-yanvarda qabul qilingan "Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risida"gi Qonuni 22-moddasida qonuniylik va adolatlilik prinsiplarini ta'minlash, ma'muriy-boshqaruv jarayonining beg'arazligi kafolatlarini yaratish, ushbu jarayonning shaffofligi, tashqi va ichki nazorat uchun ochiqqligini oshirish; o'z ixtiyoricha harakat qilish vakolatlarini cheklagan holda, ma'muriy tartib-taomillarni batafsil tartibga solish, byurokratik rasmiyatchilikka yo'l qo'ymaslik; soddalashtirilgan ma'muriy tartib-taomillarni joriy etish; davlat organlarining qarorlari ustidan shikoyat qilish va yetkazilgan zarar o'rnini qoplashning samarali mexanizmlarini belgilash kabilar ma'muriy tartib-taomillar sohasida korrupsiyaning oldini olishga doir chora-tadbirlar sifatida belgilangan.

Material va metodlar

Maqolada aynan byurokratiya va korrupsiyaga qarshi chora sifatida rivojlantirilayotgan davlat xizmatlari tizimi faoliyati o'rganildi, bu sohada amaldagi qonunchilik normalari asosida yaratilayotgan yengilliklar tahlil qilindi. Tadqiqotda qiyosiy-huquqiy tahlil, sintez, kuzatish, umumlashtirish metodlaridan foydalanildi. Umumlashtirilgan fikrlar asosida takliflar ishlab chiqildi.

Tadqiqot natijalari

Byurokratiyaning oldini olish, ortiqcha va eskirgan tartib-taomillarni qisqartirish, davlat xizmatlari ko'rsatishni soddalashtirish bo'yicha qilingan ishlarni quyidagi fakt va raqamlarda ko'rish mumkin.

1. Davlat va aholi, biznes o'rtasidagi ma'muriy munosabatlarni tartibga soluvchi "Ma'muriy tartib-taomillar to'g'risida"gi Qonun qabul qilindi. Ushbu qonun bilan ma'muriy-huquqiy faoliyatda amal qiladigan muhim prinsiplar, jumladan, ma'muriy tartib-taomillarning ochiqqligi, shaffofligi va tushunarligi, byurokratik rasmiyatchilikka yo'l qo'yilmasligi, ma'muriy ish yuritishning "bir darcha" orqali amalga oshirilishi, ishonchning himoya qilinishi singari prinsiplar belgilandi. Misol

uchun, byurokratik rasmiyatchilikka yo'l qo'yilmasligi prinsipiga ko'ra, davlat tashkilotlariga aholi va tadbirkorlar bilan munosabatlarda ularga majburiyatlar orqali qiyinchilik tug'dirish, faqat rasmiy qoidalar va talablarga rioya etilishi maqsadidagina ularga huquqlar berishni rad etish yoki ularning huquqlarini boshqacha tarzda cheklash taqiqlanadi. Qonunni o'z mazmun-mohiyatiga ko'ra, byurokrtiyaga qarshi qonun deyishimiz mumkin.

2. O'ta byurokratik soha hisoblangan litsenziyalash, ruxsat berish tizimi butunlay isloh qilindi. Ushbu sohadagi islohot natijasida:

a) litsenziyalash va ruxsat berish tartib-taomillarini tubdan takomillashtirishga oid "Litsenziyalash, ruxsat berish va xabardor qilish tartib-taomillari to'g'risida"gi Qonun va 2020-yil 24-avgustda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Litsenziyalash va ruxsat berish tartib-taomillarini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni qabul qilindi. Qonun bilan ma'nan eskirgan va tarqoq holdagi amaldagi qonunchilik hujjatlari unifikatsiya qilindi va bu sohadagi mavjud barcha qonun va qonunosti hujjatlari bekor qilindi. Xususan, ushbu sohaga oid 2 ta qonun, Oliy Majlisning 2 ta qarori, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2 ta qarori, 100 ga yaqin hukumat qarorlari o'z kuchini yo'qotgan deb topildi.

b) litsenziyalar va ruxsat berish hujjatlari *50 foizgacha qisqartirildi*. Xususan, 160 turdagi litsenziya va ruxsatnomalar *bekor qilindi* hamda tartibga solishning muqobil usuliga o'tkazildi. Natijada qonun *bilan 58 ta litsenziya, 124 ta ruxsat berish hujjati* hamda *39 ta xabarnomaning* yakuniy ro'yxatlari tasdiqlandi;

d) shu kungacha mavjud bo'lmagan vakolatli organni xabardor etish orqali faoliyatni amalga oshirish bilan bog'liq mutlaqo yangi soddalashtirilgan mexanizm joriy etildi;

e) litsenziyalash, ruxsat berish va xabardor qilish tartib-taomillari "Litsenziya" axborot tizimi (*license.gov.uz*) orqali amalga oshiriladigan bo'ldi. Litsenziya va ruxsat etish xususiyatiga ega hujjatlarni olish bo'yicha murojaatlar Yagona interaktiv davlat xizmatlari portalidan foydalangan holda, internet tarmog'i yoki maxsus mobil ilova orqali qabul qilinishi yo'lga qo'yildi. Bunda boshqa vakolatli organlardan qo'shimcha hujjatlar olish yoki ular bilan kelishish asosiy vakolatli organ tomonidan tadbirkorlik subyekting ishtirokisiz "Litsenziya" axborot tizimi orqali mustaqil ravishda, shu jumladan, javob berishni talab etmaydigan, to'g'ridan to'g'ri ma'lumot olishga imkon beruvchi integratsiyalashgan platformaga ulanish orqali amalga oshiriladi.

Ushbu tizim orqali hozirga qadar 500 mingdan ortiq ruxsat beruvchi hujjatlar, jumladan, elektron litsenziyalar, ruxsatnomalar va xabarnomalar shakllantirilgan.

3. Aholiga davlat xizmatlari ko'rsatish milliy tizimi sifat jihatidan yangi darajaga ko'tarildi. Davlat xizmatlari ko'rsatish sohasida ularning sifati, tezkorligi, shaffofligi va foydalanish imkoniyatini tubdan oshirish orqali "*Xalq davlat idoralariga emas, davlat idoralari xalqimizga xizmat qilishi kerak*" g'oyasini so'zsiz amalga oshirish ustuvor yo'nalish etib belgilandi. 2018-yilda respublikaning 208 ta tuman va shaharlarida davlat xizmatlari markazlari tashkil etildi. "Fuqarolar emas, hujjatlar harakatlanadi" tamoyiliga ko'ra, davlat xizmatlari ko'rsatish mexanizmi joriy qilindi.

Tadqiqot natijalari tahlili

1. Davlat xizmatlari markazlari orqali ko'rsatilayotgan xizmat turlari 2018-yilda 37 tani tashkil qilgan bo'lsa, bugungi kunda bu raqam 394 tani tashkil qilmoqda [2].

2. Har kuni o'rtacha 95–100 ming fuqaro Davlat xizmatlari markazlariga tashrif buyurib, xizmatlardan foydalanmoqda.

Hozirga qadar 70 milliondan ortiq davlat xizmatlari DXMlar tomonidan ko'rsatildi. 2023-yil davomida ko'rsatilgan xizmatlar esa 13,2 milliondan ortiqni tashkil etgan. Davlat xizmatlari ko'rsatishda talab etiladigan hujjatlar soni 255 tadan 129 taga (51 foizga) qisqartirildi.

3. Olis va chekka hududda yashovchi fuqarolarimizga yengillik yaratish, ularning vaqtini tejash maqsadida sayyor davlat xizmatlari ko'rsatilishi yo'lga qo'yilgan. Birgina 2023-yil davomida 800 mingga yaqin sayyor xizmatlar ko'rsatildi.

4. 2019-yildan davlat xizmatlari markazlari orqali barcha xizmatlarni "eksterritorial" tamoyil asosida ko'rsatish yo'lga qo'yildi.

Bu aholiga nima beradi? Bu tamoyil asosida ishlash aholiga davlat xizmatlari doimiy ro'yxatdan o'tgan joyidan (propiskaga) yoki yashash joyidan qat'i nazar ko'rsatilishini anglatadi. Ya'ni aholi va tadbirkorlar mamlakatning istalgan hududida, o'zlariga qulay joydagi davlat xizmatlari markazlariga murojaat qilib, undan foydalanishi mumkin bo'ladi.

5. Biz bugungi kunda elektron hukumat tushunchasidan ko'ra, ko'proq raqamli hukumat haqida gapira boshladik. Zarur huquqiy baza, infratuzilma shakllantirilmogda. "Raqamli O'zbekiston – 2030" Davlat dasturi qabul qilingan.

Bunda aholini davlat xizmatlaridan onlayn foydalanishga o'rgatish va ularning ko'nikmalarini oshirish muhim. Shu bois aholi va tadbirkorlik subyektlarining elektron davlat xizmatlaridan mustaqil foydalanish ko'nikmalarini shakllantirish va bunda ularning madaniyatini oshirish maqsadida DXMlarda o'z-o'ziga xizmat ko'rsatish burchaklari tashkil etildi.

DXMlarda yaratilgan bu kabi qulayliklar davlat xizmatlarini onlayn tarzda olish darajasining ortishiga o'z hissasini qo'shib kelmoqda. Xususan, fuqarolar tomonidan onlayn tarzda foydalanilgan davlat xizmatlari 2021-yilda 8,4 milliontani, 2022-yilda 11,8 milliontani hamda 2023-yil davomida 15 milliondan ortiqni tashkil etgan.

6. Davlat idoralari tomonidan davlat xizmatlari ko'rsatish jarayonida byurokratiya va qog'ozbozlikni qisqartirish maqsadida aholidan 120 turdagi hujjat va ma'lumotnomalarning talab qilinishi bekor qilindi, 400 dan ortiq tartib-taomillar soddalashtirildi. Buning natijasida yiliga o'rtacha 20 milliondan ortiq aholi ortiqcha qog'ozbozlikdan ozod bo'ldi, idorama-idora sarson bo'lib yurishining oldi olindi va odamlarning birgina tashkilotga borib kelishi bilan bog'liq 300 mlrd so'mdan ortiq miqdordagi mablag'lari tejaldi [3].

7. Aholi ortiqcha ovora bo'lishining oldini olish hamda idorama-idora sarson bo'lib yurishiga yo'l qo'ymaslik maqsadida xizmatlarni kompleks tarzda ko'rsatish yo'lga qo'yildi. Bu fuqaroning bitta so'rovi asosida o'zaro bog'liq davlat xizmatlarini kompozit shaklda, ya'ni bir paytda taqdim etishdir.

Xususan, FHDY bo'limi tomonidan tug'ilganlikni qayd etish jarayonida:

- poliklinikaga hisobga qo'yish;
- bir martalik nafaqa pulini olish uchun ariza yuborish;
- bolani ota-onasi doimiy ro'yxatda turgan manzil bo'yicha ro'yxatga qo'yish;
- bolani davlat maktabgacha ta'lim tashkilotiga navbatga qo'yish xizmatlari *bir vaqtda* amalga oshiriladi.

Bu bilan 15 dan ortiq hujjatlar qisqartirildi.

Mamlakatimizda bir oyda o'rtacha 70 mingdan ortiq tug'ilish qayd etilayotgan bo'lib, ushbu xizmatning kompozit usulida ko'rsatilishi natijasida aholining yana *4 ta idoraga 280 ming marotaba ovora bo'lib borishiga* chek qo'yildi.

8. Davlat tashkilotlarining o'z tashabbusi bilan fuqarolarga muayyan vaziyatda kerakli xizmatdan foydalanishni taklif qilishini nazarda tutuvchi proaktiv davlat xizmatlari ko'rsatilishi yo'lga qo'yildi. Misol uchun, 2022-yilning noyabr oyidan boshlab 18 yoshgacha nogironligi bo'lgan bolalar va immunitet tanqisligi virusi keltirib chiqaradigan kasallikka chalingan 18 yoshgacha bo'lgan bolalarga to'lanadigan nafaqalar hamda parvarishlash nafaqasini fuqarolardan qo'shimcha hujjatlarni talab etmagan holda proaktiv shaklda tayinlash tizimi joriy etildi.

Bu borada soha mutaxassislardan biri – estoniyalik Marten Kayevatsning “Eng yaxshi xizmat hatto uni olganingizni bilmay qoladigan xizmatdir” [4], degan fikriga qo'shilamiz.

9. Ma'lumki, situatsion markazlar strategik boshqaruvda vaziyatli yondashuvni amalga oshirishning eng samarali vositalaridan biridir. Har kuni DXM va FHDYlarga 300 dan 1500 gacha murojaatchi tashrif buyuradi. Ularga ko'rsatilayotgan xizmatlar sifati va tezkorligini monitoring qilib borish, muammolarni o'z vaqtida aniqlash maqsadida Adliya vazirligida Situatsion markaz tashkil etilgan [5].

Situatsion markazning integratsiyalashgan markazlashtirilgan ombori turli manbalardan olingan ma'lumotlarni birlashtiradi va menejmentni qiziqtiradigan vaziyatni bilishga ko'mak beradigan raqamlar, ma'lumotlar vizual va interaktiv panellarda namoyish etiladi, taqdim etilayotgan xizmatlarning masofaviy monitoringi, prognozi va tahlilini avtomatlashtirishga hissa qo'shadi. Ayni paytda ushbu markaz orqali xodimlar faoliyati samaradorligi, axloq qoidalariga rioya etilayotganligiga baho berib boriladi.

Bu dinamik rivojlanayotgan vaziyatlarni izchil, har tomonlama tahlil qilish asosida uning dinamikasini belgilaydigan asosiy muammolar va masalalarni aniqlash, uning rivojlanishiga ta'sir qilishi mumkin bo'lgan qarorlarni qabul qilish imkonini beradi.

10. O'zbekistonda davlat xizmatlari ko'rsatishga vakolatli organ – Adliya vazirligining ISO 27001, 37001 va 90001 xalqaro setrifikatlariga ega ekanligi [6], o'z navbatida, xizmatlar sifatiga ham ijobiy ta'sir etyapti, deyish mumkin. Adliya vazirligi tomonidan xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikda doimiy ravishda fuqarolarning davlat xizmatlaridan qoniqish darajasi o'rganib borilmoqda.

Yevropa Ittifoqi hamda BMT Taraqqiyot dasturi loyihasi doirasida “PricewaterhouseCoopers” xalqaro kompaniyalar tarmog'i tomonidan Davlat xizmatlari markazlariga tashrif buyuruvchilar o'rtasida anonim so'rov o'tkazilgan.

So'rovnoma natijasiga ko'ra, fuqarolarning 90 foizi ko'rsatilayotgan xizmatlardan qoniqish hosil qilib, markaz xodimlari faoliyatini a'lo baholagan.

Shuni aytish kerakki, barcha DXMLar, davlat xizmatlari ko'rsatuvchi platformalarda Adliya vaziriligining korrupsiyaga qarshi kurash bo'limining ishonch telefonlari haqida ma'lumotlar, aholini korrupsiyaga qarshi kurashishga chorlovchi ma'lumotlar mavjud.

Xulosalar

Yuqorida qayd etilgan barcha ma'lumotlardan xulosa qilish mumkinki, O'zbekistonda byurokratiyaga qarshi kurash, davlat xizmatlarini rivojlantirish choralari korrupsiyaning oldini olishda samarali va keng ko'lamli ijobiy ta'sirini namoyon etmoqda. Sohadagi islohotlarni jadal davom ettirish maqsadida ushbu ishlarga qo'shimcha ravishda quyidagi takliflarni berish mumkin:

1) aholini onlayn xizmatlardan foydalanishga o'rgatish bo'yicha strategiya ishlab chiqish;

2) ko'rsatilayotgan davlat xizmatlarini proaktiv va kompozit shaklga o'tkazish bo'yicha inventarizatsiyadan o'tkazish va natijasiga ko'ra, ularning kamida 30 foizini shunday shakllarga o'tkazish bo'yicha dastur ishlab chiqish;

3) ko'rsatilayotgan xizmatlar, jumladan, *"back office"* faoliyatiga baho berish imkoniyatini qamrab oluvchi kompleks *"feedback"* tizimini ishga tushirish. Ushbu takliflar davlat va aholi munosabatlarida yanada yengillik yaratish, raqamli davrda aynan onlayn xizmatlardan foydalanish borasida savodxonlikni oshirishga hissa qo'shadi, degan umiddamiz.

REFERENCES

1. Uzbekistan Toward A New Economy. Country Economic Update Summer 2019. Available at: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/866501562572675697/pdf/Uzbekistan-Toward-a-New-Economy-Country-Economic-Update.pdf>

2. Davlat xizmatlari markazlari tomonidan ko'rsatiladigan davlat xizmatlari sonining 2017–2023-yillar kesimida o'sish diagrammasi [Growth chart of the number of public services provided by public service centers in 2017–2023]. Available at: <https://adliya.uz/uzb/posts/davlat-xizmatlari-markazlari-tomonidan-korsat-pzlw>

3. O'zgargan munosabatlar va xizmatlar jamiyatimizning yangi qiyofasini ochib beradi. Yangi O'zbekiston, 2023-yil 14 fevral, 30-son [Changed relationships and services reveal a new face of our society. New Uzbekistan, February 14, 2023, Issue 30].

4. Rohaidi N. Interview with National Digital Advisor Marten Kaevats. Exclusive: Estonia's vision for an invisible government. Available at: <https://govinsider.asia/intl-en/article/marten-kaevats-national-digital-advisor-estonias-vision-for-an-invisible-government>

5. A situational center has been established to monitor the provision of public services online. Available at: <https://old.adliya.uz/uz/press-center/news/104483/?print=Y>

6. The Uzarkhiv agency under the Ministry of Justice has received the international certificate for the ISO 9001:2015 quality standard and the international certificate for the fight against corruption ISO 37001:2016. Available at: <https://adliya.uz/posts/adliya-vazirligi-huzuridagi-o%CA%BBzarxiv-agentligi-iso>

7. Meliev H. The Necessity of Restricting the Participation of Public Officials in Entrepreneurial Activity for the Purposes of Counteracting Corruption. JIPHR, 2024, Jun. 28, vol. 3 (6), pp. 130-134. Available from: <https://journals.academiczone.net/index.php/jiphr/article/view/3077>

8. Meliyev X.X. Korruptsiyaviy jinoyatchilikka imkon bergan shartsharoitlar [Conditions that enabled the corruption crime]. Jurist Newsletter, 2024, vol. 4, no. 4, 144-147. DOI: 10.26739/2181-9416

9. Meliev Kh.Kh. Korruptsiyaviy jinoyatchilikning sabablari, aholi huquqiy ongi va madaniyati darajasining korruptsiyaviy muhitga ta'siri [Causes of corruption crimes, the impact of the level of legal awareness and culture of the population on the corruption environment]. Proceedings of the Republican Scientific and Practical Conference "Young Scientists", 2024, vol. 8 (17), pp. 118-121. DOI: 10.5281/zenodo.134441911

10. Meliyev X.X. Korruptsiya unga qarshi kurashda xorijiy mamlakatlar tajribasi [Experience of foreign countries in the fight against corruption]. Right and Duty, 2017, no. 3, pp. 24-26.

11. Public Service history. Te Kawa Mataaho Public Service Commission. Available at: <https://www.publicservice.govt.nz/role-and-purpose/public-service-history>.

12. Wilson R., et al. New development: Relational public services — reform and research agenda. Public Money & Management, 2024, vol. 44 (6), pp. 553–558. DOI: 10.1080/09540962.2024.2344902

13. Bartels K. & Turnbull N. Relational public administration: A synthesis and heuristic classification of relational approaches. Public Management Review, 2020, vol. 22 (9), pp. 1324–1346. DOI: 10.1080/14719037.2019.1632921

14. Ionescu L., Lăzăroiu G., Iosif G. Corruption and bureaucracy in public services. *Amfiteatru Economic Journal*, The Bucharest University of Economic Studies, Bucharest, 2012, vol. 14, iss. special no. 6, pp. 665-679. Available at: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/168767/1/aej-v14-sn6-p665.pdf>

15. Mugellini G., Della Bella S., Colagrossi M., Isenring G.L., Killias M. Public sector reforms and their impact on the level of corruption: A systematic review. *Campbell Systematic Reviews*, 2021, vol. 17 (2), p. 1173. DOI: 10.1002/cl2.1173

KRIMINOLOGIYA

VA JINOIY ODIL SUDLOV

ILMIY-AMALIY JURNAL

2024-yil 4-son